

УКРАЇНЬСЬКА МОВА В СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Окремо слід відзначити, що коло читачів Бібліотеки канадсько-українського центру становлять, в першу чергу, науковці і студенти вищих закладів Донеччини. Фонд бібліотеки - неоцінне джерело для науковців, студентів та всіх, хто цікавиться історією своєї Батьківщини, творчістю українських письменників поза межами України. Унікальний фонд бібліотеки допомагає багатьом науковцям захистити свої дисертації з питань історії, літературознавства, мовознавства, релігії, екології, економіки. Для підготовки довідників та підручників фондом бібліотеки користувалися відомі науковці Донеччини: Володимир Білецький, Вадим Оліфіренко, Віра Просалова, Валентина Соболь, Василь Пірко, а також аспіранти і пошукачі Тамара Пішванова, Оксана Кузьменко, Ірина Юрова та багато ін.

Ми відчуваємо себе складовою частиною світового українства і шануємо наших земляків, які стали відомими за межами своєї Батьківщини.

Ми підтримуємо і розвиваємо культурні, освітні та інші зв'язки з діаспорою, але вважаємо потенціал цих взаємовідносин далеко не вичерпаним. Українська діаспора в різних країнах світу може бути добрим партнером України і Донеччини в справі розбудови культури і національних традицій.

ВОЛОДИМИР БІЛЕЦЬКИЙ,

доктор технічних наук, професор

Донецького національного технічного університету

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ДОНЕЧЧИНИ В УКРАЇНЬСЬКОМУ МОВНО-КУЛЬТУРНОМУ ВІДРОДЖЕННІ РЕГІОНУ

Громадські та громадсько-політичні організації зробили суттєвий внесок у справу мовно-культурного відродження регіону Донбасу. У цьому контексті в першу чергу слід назвати *«Український фонд культури»*, *Донецьке обласне товариство української мови ім. Т.Г.Шевченка*, *Народний Рух України*, козацькі організації (*«Кальміуська паланка»*, *«Українське реєстрове козацтво»*, *молодіжний козацько-просвітницький рух Донеччини*, зокрема *«Донецький Курінь»*, *«Козацька Вежа»*, *«Азовське козацьке військо»* та ін.), *Донецьке відділення Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ)*, *Донецьке відділення товариства «Україна-Світ»*, *Український культурологічний центр*, *Союз українок*, регіональні осередки *«Просвіти»* та ін. Зупинемося докладніше на вагомому доробку окремих організацій.

«Український фонд культури» - по суті перша неурядова, добродійна організація, яка постала у 1987 році і діє на ниві відродження й розвою національної культури всіх етносів держави. Багато просвітницьких, видавничих ініціатив йшло саме через цей фонд, який з 1987 року визначив одну зі своїх базисних програм - "Рідна мова". Заснування «Товариства української мови імені Тараса Шевченка» та історико-освітнього товариства "Меморіал" у 1989 році йшло спершу через Український фонд культури. А в 1990 році Український фонд культури зініціював створення Спілки краєзнавців України.

Донецьке обласне Товариство української мови ім. Т.Г.Шевченка (ДТУМ) — перша масова громадсько-політична, а потім — громадська організація на Донеччині, яка виникла 14 січня 1989 року. Основна ідея і спрямованість діяльності — збереження, підвищення авторитету, розвиток і реальне розширення застосування української мови у всіх сферах життя суспільства. Розквіт діяльності організації припадає на 1991-1993 роки, коли вона була представлена на Донеччині понад 60 міськими, районними та сільськими осередками і нараховувала близько 3000 членів та активних симпатиків. Основна діяльність ДТУМ була спрямована на відкриття україномовних шкіл у промислових містах Донеччини (у 1989 р. їх не було), зокрема, першої української школи в Донецьку — СШ № 65, подальша багаторічна професійно-методична опіка розвитком шкіл з українською мовою викладання, багатопланову просвітницьку і видавничу діяльність. Діяльність ДТУМ за період 1989—1998 рр. (10 років) описана у книзі «Ми йдемо!» (Донецьк, 1998, 224 с.).

Як перша масова громадська організація Донеччини, ДТУМ включав у себе і був благодатним середовищем для утворення ряду інших громадських організацій — жіночих, дитячих, наукових, за інтересами, а також громадсько-політичних рухів. Згодом, з утворенням (виокремленням) цих організацій, зокрема Всеукраїнського Товариства «Просвіта» частина осередків і регіональних функціонерів ДТУМ продовжили свою діяльність в рамках «Просвіти», Народного Руху України, жіночих організацій, творчих спілках, Українському культурологічному центрі тощо.

Внаслідок згаданих закономірних процесів Донецьке обласне Товариство української мови ім. Т. Г. Шевченка (ДТУМ) перетерпіло ряд трансформацій, у 1998 році разом з ТУМ Київського національного університету ім. Т.Шевченка виступило як співзасновник «Асоціації Товариств української мови України» і сьогодні здійснює головним чином моніторинг та аналіз процесів відродження української мови і культури на Донеччині і Півд.-Східній Україні загалом.

Головні дії та ініціативи ТУМ-Донецьк:

— Серія акцій, результатом яких стали відкриття перших (в новий

УКРАЇНЬСЬКА МОВА В СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

час) україномовних шкіл в містах Донеччини - Донецьку, Маріуполі, Горлівці та інш. (1989-1992 рр.)

– Постійний щотижневий «Лекційно-дискусійний клуб» (працював 3 роки від 1989 р. до 1992 р.)

– Заснування щотижневої газети «Східний часопис» (виходила у 1992-1997 рр.)

– Ініціатива заснування «Українського культурологічного центру» в Донецьку.

– Тривала дослідницька та наукова і видавнича робота, моніторинг стану української мови та культури на Донбасі (від 1989 р. до сьогодні).

Козацькі організації. Прийняття Верховною Радою УРСР 16 липня 1990 р. Декларації про суверенітет України послужило поштовхом до відновлення козацьких традицій. Переконливим доказом цього стало святкування 500-ліття українського козацтва, в якій було задіяно до 500 тис. людей з усіх областей і яка послужила поштовхом до створення громадської організації «Кальміуської паланки» як складової частини всеукраїнської громадської організації «Українське козацтво». Важливу роль у цій справі відіграли молодіжне об'єднання «Донецьке історико-етнографічне товариство «Курінь», створене на історичному факультеті Донецького університету (голова Д. Білий, нині доктор історичних наук) в 1989 р., Донецьке обласне Товариство української мови ім. Т.Г.Шевченка (голова В.Білецький) та обласне відділення РУХу, з ініціативи яких спочатку розпочалось формування Донецької сотні, а відтак наприкінці 1990 р. і «Кальміуської паланки». У 1997 р. обласним управлінням юстиції на Донеччині зареєстровано ще й «Азовське Козацьке Військо», отаманом якого обрано В.Задунайського (нині доктор історичних наук). Пізніше – у 2002 р. була зареєстрована Міністерством юстиції України всеукраїнська громадська організація «Українське Реєстрове Козацтво» з головним осідком у м. Донецьку. Голова цієї масштабної організації – ректор Державного університету інформатики і штучного інтелекту, який офіційно запропонував Президентові України та Уряду України національну ідею України - «Бог. Народ. Україна». Козацькі громадські організації ведуть велику й плідну роботу по відновленню козацьких традицій на території нашого регіону, звертаючи особливу увагу на виховання молоді в дусі відданості своїй Батьківщині.

«Український культурологічний Центр» (УКЦентр) — громадська дослідно-видавнича фундація в Донецьку, яка своєю діяльністю сприяє трансформації України, ринковим реформам, формуванню і розвитку демократичного суспільства, інтеграції України у європейський і світовий економічний, політичний інформаційний простір. Центр засновано в Донецьку у 1994 році за ініціативою Донецького обласного Товариства

української мови ім. Т. Г. Шевченка. Автор концепції Центру і його директор — Білецький Володимир Стефанович, доктор технічних наук, професор, дійсний член Наукового Товариства ім. Шевченка. Склад центру — фахівці різних галузей знань, науковці, журналісти, зокрема, політологи, економісти, історики, соціологи. УКЦентр видає українською мовою фаховий журнал «Схід» (основні рубрики «Економіка», «Філософія», «Історія»). За 1994—2010 рр. роботи УКЦентр самостійно та у співпраці з іншими організаціями виконав понад 300 видавничих проєктів, у 1995 р. започаткував видання аналітично-інформаційного журналу «Схід», виконав ряд міжнародних проєктів, зокрема, Україна-США, Україна-Канада, Україна-Росія, має постійні зв'язки з організаціями-партнерами східної та західної української діаспори. Загальна кількість одиниць видань УКЦентру спільно з Донецьким відділенням НТШ на 01.01.2010 сягає понад 300.

Серед видавничих проєктів — посібники для шкіл та вузів та монографії з історії, культури, філософії, точних наук (наприклад, посібник «Історія світової та української культури», «Якісні задачі з фізики», «Громадянське суспільство та національна ідея», «Заселення степової України в ХУІ-ХУІІІ ст», «Павло Байдебура» (вибрані твори, спогади, дослідження творчості), посібники з літературного краєзнавства «Козак Мамай» (Кубань), «Чорноморська хвиля» (Крим), «Таємниця духовного скарбу» (Донбас), «Слобожанська хвиля», «Літературні вечори в Українському Інституті Модерного Мистецтва Чикаго, 1973-2006» тощо. Загальний наклад видань УКЦентру і Донецького відділення НТШ — понад 250 тис. прим.

Видання Центру стали лауреатами ІІІ, ІУ, УІ та УІІ регіональних форумів «Книжкова справа Донбасу» 1998, 1999, 2001, 2002, 2004, 2005, 2006, 2008 років, учасники всеукраїнських книжкових виставок «Книжковий сад» та «Книжковий форум» у Києві та Львові у 2001 і 2002 році.

Донецьке відділення Наукового Товариства імені Шевченка — засноване у 1997 р. Члени — науковці донецьких вузів та Донецького відділення НАН України. За період 1997—2010 рр. відділення виросло до 60 чол., увібравши в себе відомих вчених, провідних фахівців регіону з історії, філософії, мовознавства, літературознавства, хімії, медичних наук, гірництва. Специфікою утворення і роботи Донецького НТШ є те, що воно виникло і функціонує при тісній співпраці з базовою ресурсною дослідницько-видавничою громадською організацією «Український культурологічний центр» (УКЦентр).

У 2001 р. заснований «Донецький вісник Наукового товариства імені Шевченка». За період 2001—2010 рр. вийшло друком 29 томів Вісника. Рубрики: політика, філософія, психологія, історія, мовознавство, літературознавство, гірничі науки, техніка, хімія, медицина.

УКРАЇНЬСЬКА МОВА В СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

У 2001 р. разом з Донецьким відділенням Центру гуманітарної освіти НАНУ та УКЦентром Донецька заснований збірник «Проблеми підручника середньої і вищої школи « Друком вийшло 4 томи.

У 2004 р. засновано «Хроніку Донецького НТШ».

За період 1997—2010 рр. Донецьким відділенням НТШ самостійно і з організаторами-партнерами, в першу чергу Українським культурологічним центром підготовлено і видано близько 200 видань - книг і журналів, у тому числі понад 60 монографій, навчальних посібників, біобібліографічних видань.

Донецьке відділення Товариства "Україна-Світ" постало у 1997 році на базі Донецького Українського Культурологічного Центру, який вже мав суттєвий досвід роботи з діаспорою (програма "Міст"). Основні напрямки роботи Донецького відділення Товариства:

1. "Нова навчальна книга" - пошук, підготовка до друку, друк і розповсюдження нових видань, в першу чергу навчальних посібників з творчістю української діаспори. Перший проект - книга І.Боднарука "Між двома світами", а другий - проект "Козак Мамай" - навчальний посібник-хрестоматія з української літератури Кубані. Це по суті перший посібник для шкіл Кубані, Подоння, Приазов'я, де вперше системно подається матеріал з української літератури саме Кубані і для Кубані. Третій аналогічний проект - "Слобожанська хвиля" здійснюється. У 2004 р. організована творча експедиція на Східну Слобожанщину (в Курську, Белгородську та Воронежську області).

2. Спільна робота з діаспорою по підготовці і випуску художніх книг і наукових досліджень-монографій. Тут на 2005 р. виконано шість проєктів. Перший - підготовка і видання разом з кафедрою української філології Варшавського університету (С. П. Козак) наукової розвідки проф. В. О. Соболя "12 подорожей у країну давнього письменства" (2003). Другий - видання разом з українцями Хабаровська поетичної добірки Г.Гордасевич "Право на пісню" (2003 р.). Третій - наукова розвідка В. О. Соболя про Дм. Туптала закінчена версткою в Україні (Донецьк) і шойно у 2004 р. вийшла друком у Варшаві. Четвертий і п'ятий зреалізовано з відомим українським поетом, журналістом, членом Спільки письменників України Володимиром Біляївим, який зараз живе в Каліфорнії (США): поетичні збірки "Осіньна обнова" (2001), "Доля і шлях" (2005), спогади "На неокраїні крилі..." (2004).

3. Пресовий напрямок роботи. Це - рубрика "Діаспора" в журналі "Схід" та "Донецькому віснику НТШ" (статті В.Біляїва з Вашингтона, Храпливої-Щур з Канади, В.Чумаченка з Краснодару, В. Білинського зі США, М.Бірюка та В.Іскри з Воронежа, В.Мокрого з Кракова та багато інш.). х Спецвипуск журналу "Схід" "Донбас і українська діаспора" до

III Всесвітнього форуму українців (2001). Це унікальне видання охопило понад 12-річний (з 1989 року) період контактів та співпраці на рівні громадських організацій (так званого "третього сектору") Донеччини із західною та східною українською діаспорою. Видання було широко розповсюджено на III Всесвітньому форумі українців і надійшло в понад 40 країн світу, де мешкають сьогодні українські громади.

4. Громадсько-культурні зв'язки Товариства з діаспорою охоплюють творчі контакти з українцями Польщі (Краків, Варшава), Франції (Париж, Сарсель), США (Філадельфія, Чикаго, Вашингтон, Пітсбург та інш.), Канади, Англії, Росії (Москва, С.-Петербург, Вороніж, Краснодар та інш.).

Основна ідея, яку Донецьке відділення Товариства втілює в життя: "Відкрити світ українського зарубіжжя для Донеччини і Донеччину для українського зарубіжжя".

Таким чином, громадські організації, особливо ті, в яких об'єднані фахівці різних галузей знань, мають великий потенціал і проводять значиму роботу в українському мовно-культурному відродженні регіону.

Література

1. Ми йдемо! (нарис з історії Донецького обласного Товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка). — Донецьк: Український культурологічний центр, журнал «Схід», 1998, 224 с.
2. Спогади про молодіжний козацько-просвітницький рух на Донеччині (1984-2009 рр.) / За ред. В.В.Задунайського. – Донецьк: «Ноулідж». 2010. – 154 с.
3. Статут Всеукраїнської громадської організації «Українське Ресстрове Козацтво» від 29 березня 2002 р.
4. Пірко В.О. Кальміуська паланка// Схід (журнал). - 1999.- № 6.
5. Доповідь Бориса Олійника на урочистостях з нагоди 20-ліття Українського фонду культури. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.borys-oliyuk.info/fund.php>

ОЛЕКСІЙ МАЦУКА,

директор Донецького інституту інформації,
головний редактор інтернет-видання "Новини-Донбасу"

ВНЕСОК ДОНБАСУ В УКРАЇНСЬКИЙ СЕКТОР ІНТЕРНЕТУ

Загальна інформація

Українська аудиторія користувачів Інтернету (користувачі, які зробили більше одного перегляду сторінки й користувачі, які переглядали сторінки) на 6 жовтня 2010 року становила 12 900 000 користувачів, за даними "InMind".

33 % всіх жителів України користуються Інтернетом не рідше одного